

TUDÓSPORTRÉ

Kovács Ferenc, a tanszék- és tudományág-alapító
állatorvos professzor

Ferenc Kovács, Professor of Veterinary Medicine, Founder
of the Department and Academic Discipline

Solti László

az MTA rendes tagja, egyetemi tanár, Állatorvostudományi Egyetem, Budapest
drsolti.laszlo@gmail.com

Életpályája

Kovács Ferenc (1921–2015) pályafutása, mindig elegáns megjelenése, tekintélyt parancsoló viselkedése és választékos modora alapján nehéz elképzelni, milyen szegény környezetből emelkedett ki. Elképesztő tehetség, elszántság és szorgalom kellett ahhoz, hogy ezt a hatalmas utat valaki bejárja – benne mindhárom tulajdonság megvolt.

Egyszerű földműves családban született az alig 800 lakosú Somogyszentpálon. A község plébánosa a fiút kitűnő iskolai eredményei és képességei alapján továbbtanulásra javasolta, de a szülők egyetlen gyermekük részére mégis a gazdálkodás útját jelölték ki. 1940-ben behívták katonának, ahol a többszöri képességvizsgálat jó eredménye után elhatározta: amennyiben túléli a háborút, továbbtanul. Négyévi szolgálat után angol hadifogságba esett, ahonnan 1945 végén került haza. Fogadalmának megfelelően elvégezte a négy polgárit, majd letette a különbözeti vizsgát a marcali állami polgári fiúiskolában. Ezt követően a Sümegi Állami Gimnáziumban jeles eredménnyel érettségizett 1948-ban, majd jelentkezett az Agrártudományi Egyetem Állatorvosi Karára és a Budapesti Orvostudományi Egyetemre. Mindkét intézmény fölvette, de ő az állatorvosi tanulmányokat választva, 1952-ben *summa cum laude* állatorvosi oklevelet szerzett. Mócsy János professzor meghívására tanársegéd, majd 1960-ig adjunktus lett a Belgyógyászati Tanszéken, amely Marek József professzor révén már nemzetközi hírnévnek örvendett. Feladata a tüdőelváltozások, különösen a gümőkór beldiagnosztikai vizsgálata volt fizikai módszerekkel. Mentora, Mócsy János akadémikus Kovács Ferencet 1958-ban a következőképpen minősítette: „Mint oktató és nevelő is a legjobbak közé tartozik. Szakmai tudása, jó előadókészsége, határozott egyénisége biztosítják számára a hallgatók becsülését és a tekintélyt, kellemes modora és a hallgatók ügyes-bajos dolgai iránti mély, emberi érdeklődése pedig a hallgatók szeretetét, mely utóbbi nélkül jó nevelőmunka el sem képzelhető.”

Tudományos kutatásai

Felismerve az akkor elterjedő nagyüzemi állattartás betegségmegelőzésre irányuló igényeit, a prevencióra helyezte a hangsúlyt. Ennek érdekében a Belgyógyászati Tanszék keretében „Állathigiéniai csoport”-ot hozott létre, amelyből 1962-ben önálló Állathigiéniai Tanszék jött létre, ennek élére kapott 1963-ban tanszékvezető egyetemi tanári kinevezést. Kutatásai kibővültek a nagyüzemi állattartás és a környezetvédelem más problémáival, például a felnevelési betegségek oktana, a hígtrágya kezelése, a kórokozók túlélési ideje, a bűzanyagok környezetszennyezése, valamint a nehézfémek káros hatása. Az 1980-as évek második felétől a mikotoxinok okozta veszteségekkel, valamint a talaj–növény–állat–ember tápláléklánc közegészségügyi vonatkozásaival is foglalkozott. A kutatóműhely hamarosan nemzetközi elismerést vívott ki, vezetője pedig az állathigiénia megbecsült egyéniségévé vált. A tudományterület elindult nemzetközi útjára, túllépte az országot, majd a kontinens határait. 1970-ben megalakult a Nemzetközi Állathigiéniai Társaság, amelynek hat éven át elnöke volt. 1973-ban a Társaság az első kongresszusát Budapesten, a következő évben pedig az USA-ban tartotta. Az időközben világszövetséggé fejlődött társaság egykori alapítóját tiszteletbeli elnökévé választotta.

Kutatási eredményeiből több mint 300 közlemény született idegen nyelvű hazai vagy nemzetközi szaklapokban, továbbá nyolc tan- és kézikönyvben, illetve könyvrészletben, amelynek elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia 1976-ban levelező, hat évvel később pedig rendes tagjává választotta. 1990-től 1996-ig az Agrártudományok Osztályának elnökhelyettesi, az 1996–1999-es ciklusban pedig elnöki tisztét töltötte be (1. ábra).

1. ábra. Kovács Ferenc 2001-ben, a 80. születésnapján
Forrás: a szerző felvétele

Az egyetemi vezető

Egyetemi pályafutását több évtizedes vezetői munkássága fémjelzi. Ennek során 1962-ben a még Állatorvostudományi Főiskolaként működő intézmény főigazgató-helyettese volt, majd a már Állatorvostudományi Egyetem rektori tisztségét töltötte be 1973–1979 és 1983–1990 között. Ezen időszak alatt sokat tett a posztgraduális képzés előmozdítása, a tanfolyamos továbbképzés és szakállatorvos-képzés megindítása területén. Tematikáját több külföldi egyetem tanulmányozta, és egyes elemeit át is vette. Kiemelten foglalkozott a kutatás és továbbképzés megszervezésével és anyagi alapjának megteremtésével, illetve a fiatal oktatók-kutatók publikációs tevékenységének és külföldi kapcsolatainak támogatásával. Nemzetközi kutatócserét, közös kutatásokat és tudományos rendezvényeket szervezett először a KGST-országokkal, majd a nyugati társintézményekkel (Hannover, Bécs, Utrecht, München, Bologna). Rektori munkásságához kötődik a Marek József Kollégium (1973), a Bethlen Gábor utcai toronyépületek (1974), valamint az aula, az étterem, a tornacsarnok, a könyvtár és a múzeum felavatása (1976), továbbá az Üllői Kísérleti Intézet, a Tattersall és az Abonyi utcai vendégház.

Kiemelkedően fontos esemény volt az Állatorvostudományi Egyetem bicentenáriumi ünnepségsorozata (1987), amelyen a világ minden részéről 40 társintézmény, valamint a legtöbb hazai intézmény képviseltette magát. Prominens vendégek voltak az Állatorvosi Világszövetség elnöke, a világ első állatorvosi iskolájának (Lyon) képviselője, az USA Mezőgazdasági Minisztériuma (USDA) főállatorvosa. Ekkor készült el a hazai állatorvosképzés fejlesztési programja az ezredfordulóig, amelyben a gyakorlati oktatás javítása, a biotechnológia jelentősége, az ételmiszer-higiéniai képzés fontossága, a posztgraduális oktatás és a kutatások fejlesztése, valamint az idegen nyelvű képzés szorgalmazása szerepelt. Ez utóbbi 1988-ban indult német nyelven, ami jelentős reputációt hozott, és megalapozta a későbbi angol nyelvű oktatást. Nem kis részben Kovács Ferenc nemzetközi tekintélyének is köszönhető, hogy Budapesten elindulhatott az idegen nyelvű állatorvosképzés, és az európai országok elismerték annak diplomáját. Ez mára odáig fejlődött, hogy a három nyelven oktató intézmény hallgatóinak jelentős része külföldről érkezik, ami hozzájárul az intézmény fenntartásához, és öregbíti a magyar állatorvosképzés nemzetközi megbecsülését.

Kovács Ferenc kiemelkedő munkássága számos elismerést hozott számára. Ezek a teljesség igénye nélkül: Állami Díj, Eötvös Loránd-díj, Tessedik Sámuel-émlékérem, Hutýřa-émlékérem, Marek-émlékérem, Pavel Adami-émlékérem, Oscar Röhrer-émlékérem, Szkrjabin-émlékérem, Semmelweis-émlékérem, a Munka Érdemrend arany fokozata, Magyarországért Érdemrend, Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, Arany János Közalapítvány a Tudományért Nagydíj, Tolnay Sándor-díj.

Azt gondolhatnánk, hogy egy ilyen sikeres és nagyívű életpályát rögök és akadályok soha nem hátráltatnak, mert külső szemlélő számára az mindig szerencsésnek és simának tűnik. Ez azonban nem így van: a rendszerváltás körüli felfordulás sokszor

igazságtalan viharai Kovács Ferencet sem kímélték. A méltatlan bánásmód olyan mélyen megsebezte, hogy szeretett *alma mater*ének kapuját hosszú ideig nem lépte át. Szerencsére a Pannon Agrártudományi Egyetem Kaposvári Állattenyésztési Kara tárt karokkal fogadta, és ott oktatott egyetemi tanárként, majd kutatóprofesszorként. A szememben Kovács Ferenc egyik legnagyobb teljesítménye az, ahogy – már nem fiatalon – ebből a helyzetből fölállt, és úgy folytatta kiemelkedő pályáját, mintha az valóban sima és akadálymentes lett volna. Erre csak a legnagyobbak képesek. És az idő meghozta a kárpótlást: a Hannoveri Állatorvosi Főiskola, a Bécsi Állatorvostudományi Egyetem, a Kassai Állatorvosi Főiskola és a Pannon Agrártudományi Egyetem mellett az Állatorvostudományi Egyetem is *honoris causa* doktorává választotta. Tíz esztendővel ezelőtt hunyt el, mellszobra (2. ábra) 2018 óta az egyetem parkjában emlékeztet az állatorvosképzés egyik megbecsült tagjára.

2. ábra. Lestyán Goda János: Kovács Ferenc, Budapest
Forrás: Köztérkép 312242. CC BY-NC- SA 4.0 licenc